

Förslag på samtalsfrågor och några råd om samtalsteknik

Syftet med att ha färdiga samtalsfrågor är att de skall vara till hjälp i intervjusituationen och ge struktur till intervjun. Man behöver inte följa samtalslistorna ord för ord.

Det är en stor fördel om man på förhand känner till vad den man intervjuar är intresserad av och har mest kunskaper om. Ingen intervju, eller ett samtal som det benämns idag, är den andra lik och somliga frågor passar vissa människors livserfarenheter bättre än andra människors och tvärtom. Om intervjuens syfte är att dokumentera en övergripande helhet kring den intervjuades liv kanske det räcker med tre-fyra frågor för att få den intervjuade till att börja berätta själv.

Du som samtalar, tänk på att vara lyhörd, uppmärksam, följsam och respektfull mot den du samtalar med.

Efter intervjun är det bra om du skriver ett bandprotokoll, en kort sammanfattning av intervjun.

Använd gärna mallen för bandprotokoll som du hittar för utskrift på vår hemsida och i sinom tid på vår databashemsida.

Tänk på att både du och den du intervjuar blir trötta efter någon timmes samtalande och svaren på frågorna kan bli generella och oprecisa. Det kan då vara lämpligt med en paus, bensträckare eller kaffepaus så att bägge får en chans att hämta nya krafter.

Låt den som blir intervjuad tala i sin egen takt och i mesta möjliga mån slippa bli avbruten (av den som intervjuar) med nya frågor. Följdfrågor som dyker upp kan man skriva ner under samtalets gång för att när det passar återkomma till det område som de berör.

Innan du påbörjar ett samtal, är det en fördel att på förhand veta vad du vill fråga om. Då kan det underlätta att ha några frågor som utgångspunkt. Även den som blir intervjuad är bättre förberedd att ge svar om han eller hon på ett ungefär vet vad du kommer att fråga.

Du bör vara tydlig med syftet med samtalet samt vad som kommer att hända med materialet efteråt. Tänk på att ibland kan det uppstå en mycket förtrolig stämning i samband med samtalet, allra helst om det är en nära vän eller släkting du samtalar med, och intervjusituationen glöms bort vilket kan leda till att de berättar mer än de tänkt från början. Du som intervjuar måste vara medveten om det ansvar som medföljer att spela in och/eller skriva ner ett samtal, nämligen att påminna den intervjuade om den ”osynliga publik” eller den ”tredje person” som eventuellt kommer att få ta del av samtalet. (red. Kaiser, Öhlander, 1999:65)

Du bestämmer själv om du vill utgå från någon/några av dessa frågor eller formulera egna. Det måste dock än en gång poängteras att det är till stor fördel att den som intervjuar är flexibel och kan anpassa sina frågor efter vad den som blir intervjuade anser är mest intressant och har mest kunskap om.

Några bra inledningsfraser till frågorna kan vara ”Får jag fråga hur du ser på...?” eller ”Hur tror du att andra på (t ex.) jobbet ser på...?”. Om samtalet glider ut i ett irrelevant område för samtalet kan du fråga ”Får man avbryta?” eller så är det kanske dags att föreslå en paus av något slag eller byta ämne, ”Nu skulle jag vilja ta upp en annan fråga”. (red. Kaiser, Öhlander, 1999:65)

Slutligen är det lämpligt att fråga den som blir intervjuad om exempelvis: ”Är det något mer du vill säga om det här, som jag kanske inte frågat om men som du tycker är viktigt?” (red. Kaiser, Öhlander, 1999:65)

Om du är intresserad av att läsa mer om samtalsteknik och få tips och råd kan du läsa Erik Norbergs text om detta ämne som du hittar både på vår hemsida och i sinom tid på vår databashemsida.

Lycka till! önskar Erik Norberg, Anne Severinsen, Ann-Charlotte Sjaggo och Mariana Olofsson

FÖRSLAG PÅ SAMTALSFRÅGOR

- **Kan du berätta om din uppväxt och dina föräldrar?**
- **Kan du berätta om ditt behov av markerna och hur du har använt dem?**
- **Vet du något om hur tidigare generationer har använt markerna?**
- **Har du reflekterat över någon/några förändringar som har skett inom renskötseln under din eller tidigare generationers livstid och i så fall vilka slags förändringar?**
- **Vet du om något som kan ha påverkat och/eller förändrat dina och tidigare generationers rörelser (bevegelser) i landskapet?**
- **Vad känner du till om kulturlämningar i markerna?**
- **Vad känner du till om samiska ortnamn i ditt område?**
- **Har du någon erfarenhet av traditioner kring hantering av måltidsben?**
- **Brukar du samla på fällhorn och vet du om det finns några traditioner kring det?**
- **Är det något övrigt som du har funderat på?**

Kan du berätta om din uppväxt och dina föräldrar?

Vad har du för bakgrund?

- Vad har du sysslat med under ditt liv?
- Var har du bott?
- Varför bodde du just där?
- Hur har bostaden sett ut?
- Vad har styrts valet av boplats/visteplats?
- Hur såg det ut på boplatserna?
- Påverkade olika årstider eller samhällsförändringar er bosättning/ert bosättningsmönster under din uppväxt eller under senare tid och i så fall hur?
- Hur har ni färdats och vart för socialt umgänge, kyrkhelger, handelsresor o. dyl.?
- Hur har familjesammansättningen sett ut?

Hur ser din nuvarande livssituation ut?

- Vad sysslar du med idag?
- Var bor du idag?

- Påverkas ditt bosättningsmönster idag beroende på årstid eller samhällsförändringar på något annorlunda sätt mot hur de har sett ut tidigare?
- Hur ser din familjesammansättning ut idag?

Vilka skillnader i livsstilar ser du mellan dig och tidigare generationer?

Kan du berätta om ditt behov av markerna och hur du har använt dem? (Gällande renskötseln, se kommande frågor)

Får du idag någon grad av din försörjning från marken?

- Vilka jaktmarker och fiskevatten använder du idag?
- Använder du markerna till någon slags fritidsverksamhet och i så fall vad (till exempel bärplockning, slöjdmaterial, skohö-insamling, att färdas i etc.)?
- Använder du markerna till någon slags industriell verksamhet och i så fall vad?

Hur har du under din uppväxt och dina föräldrar och/eller far- och morföräldrar använt markerna runt er bosättning?

- Vilka jaktmarker och fiskevatten använde ni?
- Hur gjorde ni vid jakt och fiske?
- Var har ni tagit skohö, plockat bär, hämtat slöjdmaterial etc.?
- Vilka marker har ni använt till skogsbruk?
- Vilka marker har ni använt till odling och slätter?
- Vilka transportleder använder/ använde ni?
- Vilka kåtor/stugor/anläggningar använde ni i samband med användandet av markerna?

Vet du något om hur tidigare generationer har använt markerna?

- Var och hur bodde de?
- Hur såg deras bosättningsmönster ut under olika årstider?
- Vilka betesmarker hade de under olika årstider?
- Hur gick deras flyttningsleder under olika årstider?
- Vilka fiskevatten använde de?
- Var tog de skohö, plockade bär etc.?
- Vilka jaktmarker använde de?
- Vilka kåtor/stugor/anläggningar använde de i samband med jakt/fiske etc.?
- Vilken verksamhet bedrev de på gården?
- Vilka utmarker använde de (skogsbruk, slätter, fiske/jakt o. dyl.)?
- Fanns det några intressekonflikter eller konkurrens mellan deras verksamhet och de fastboendes/renskötarnas?
- Fanns det några samarbeten mellan fastboende och renskötare?
- Vilka transportleder använde de?

Vilka skillnader i markanvändning ser du mellan dig och tidigare generationer?

Har du reflekterat över någon/några förändringar som har skett inom renskötelsen under din eller tidigare generationers livstid och i så fall vilka slags förändringar?

- Vilka betesmarker använder du under de olika årstiderna/renskötselåret?
- Var går dina flyttningsleder under de olika årstiderna?
- Var ligger era skiljnings- och slaktanläggningar?
- Vilka förutsättningar är det som avgör var det är lämpligast att anlägga skiljnings- och slaktanläggningar?
- Känner du till om det ligger äldre skiljnings- och slaktanläggningar som används sällan eller aldrig och i så fall var de finns?

Skiljer sig din användning mot tidigare generationers användning av betesmarker, flyttningsleder, skiljnings- och slaktanläggningar etc.?

Vet du om något som kan ha påverkat och/eller förändrat dina och tidigare generationers rörelser (bevegelser) i landskapet?

Vilka exploateringar har era marker utsatts för som påverkat ert användande av marken?

Hur har familjebildning och barns skolgång inverkat på ert flyttnings/bosättningsmönster?

Hur gick det till när de nybyggen/hemman/gårdar som finns på era marker etablerades?

Finns det några intressekonflikter eller någon slags konkurrens mellan er verksamhet och de fastboendenas/renskötarnas verksamhet?

Finns det några samarbeten mellan er verksamhet och de fastboendenas/renskötarnas verksamhet?

Vilka skillnader ser du mellan dig och tidigare generationer angående era rörelser i landskapet?

Vad känner du till om kulturlämningar i markerna?

- Har du någon kännedom om var det finns (icke-registrerade) forn- eller kulturlämningar?
- Vad har du träffat på för lämningar som inte hör till din egen historia?
- Hur har du funderat och gjort tolkningar av lämningarna?
- Känner du till kulturlämningar som förstörts till följd av exploatering av området?
- Var finns de kulturlämningar som du känner till?
- Har du träffat på samiska lämningar som till exempel härdar, kåtatomter, sejtar/offerplatser, heliga platser i terrängen, gravar, fångstgropar, förvaringsgropar, boplatslämningar, uthus, gränsrösen, igenvuxen åkermark, oidentifierbara lämningar?
- Har du någon kännedom om var det finns eller kan ha funnits övergivna samiska mjölkkningshagar och skiljningshagar?

Vad känner du till om samiska ortnamn i ditt område?

- Vad finns det för samiska ortnamn här som inte är med på kartorna?

- Vilka namn på platser i markerna känner du till som inte finns på dagens karta?
- Känner du till betydelsebakgrunden till dessa platsnamn?
- Vilka berättelser/sånger känner du till som är förknippade med någon plats i markerna?

Har du någon erfarenhet av traditioner kring hantering av måltidsben?

- Vilka traditioner har ni när det gäller hantering av måltidsben?
- Är traditionen fortfarande levande?
- Har ni några benämningar på ställen där ni lägger ben?
- Har ni några benämningar på företeelsen att ta hand om benen?

Brukar du samla på fällhorn och vet du om det finns några traditioner kring det?

Är det något övrigt som du har funderat på?